

4. SİYASİ COĞRAFYADA COĞRAFİ FAKTÖRLER

(GÜÇ KAYNAKLARI)

- Yüzey Şekilleri
- İklim
- Konum
- Alan
- Siyasi Coğrafyada Sınırlar
  - ✓ Sınır Tipleri
  - ✓ Uluslar arası Sınırların Oluşması ve Değişmesi
  - ✓ Kıta sahanlığı-Deniz sınırı
  - ✓ Etnografik Sınırlar
  - ✓ Sınırlar ve Başkentler
  - ✓ Sınır Anlaşmazlıkları
  - ✓ Sınır Politikaları
  - ✓ Sınırdış Ülkelerin Sayısı
  - ✓ Hakimiyet Alanı Bakımından Sorunlu Bölgeler
  - ✓ Kapalı Ülkeler
  - ✓ Ada Ülkeleri
  - ✓ Tek devletle Sınırı Olan Ülkeler
- Devletin İç Birliği
  - ✓ Milliyetçilik
  - ✓ Birleştirici-Bütünleştirici Kurumlar
  - ✓ Milliyetçilik ve Merkezkaç Güçler
- Nüfus
- Yönetim Biçimi
- Ekonomi
- Ulaşım ve İletişim
- Ordu
- Dış İlişkiler

SİYASİ COĞRAFYADA COĞRAFİ FAKTÖRLER

(GÜÇ KAYNAKLARI)

- Devlet politikalarının belirlenmesinde, coğrafi özelliklerin büyük etkisi bulunmaktadır. Ülkelerin, fiziki ve beşeri coğrafya koşulları iç ve dış politikada, ekonomik ve sosyal yapılanmada önemli bir belirleyicidir.
- Ülkelerin nüfus yapıları anayasa ve seçim sistemlerine kadar yansırken, fiziki koşullar, ulaşım tercihlerinin belirlenmesinde en önemli etkenlerin başında gelmektedir.
- Devletlerin sahip oldukları arazinin genişliği de, bir başka güç kaynağı olarak kabul edilmektedir. Bu gün terk edilmiş bir görüş olsa da, özellikle 19-20.YY'da **güçlü devlet:geniş topraklara sahip devlet** olarak kabul edilmiştir.

- II.Dünya Savaşını en az zararlarla atlatarak, hatta güçlenerek çıkan iki devlet;ABD ve SSCB ülke ve bölgelerinin coğrafi koşullarını en iyi şekilde değerlendirmiş ve kısa sürede dünyanın iki süper gücü haline gelmiştir.
- Günümüzde tek süper güç gibi görünen ABD dışında; Rusya, Çin, İngiltere, Almanya ve Fransa, bölgesel ve uluslar arası düzeyde etkin devletlerdir. Bu tür devletlerin de bazı ortak özellikleri olduğu anlaşılmaktadır;
- “Bir devletin alan genişliği, nüfusu, yönetim biçimi, ekonomik kaynakları, ulaşım olanaklarının çeşitliliği, askeri gücü ve dış ilişkileri bölgesinde ve dünya genelindeki etkinliğini belirlemede önemlidir.”

YÜZEY ŞEKİLLERİ

- Eski medeniyetlerden başlamak üzere dünyanın önemli bir gücü durumunda bulunan topluluklar, çevresine göre daima belirgin üstünlükleri olan arazi parçaları üzerinde konuşlanmışlar, buradan sağladıkları güçle farklı bölgeleri de kontrolleri altına almışlardır.
- Deltalarda kurulan medeniyetler, İpek Yolu, Kral Yolu gibi önemli ulaşım hatları, tarihi değiştiren büyük meydan savaşlarının yapıldığı yerler ya da devlet sınırlarının belirlenmesinde yüzey şekillerinin büyük bir önemi bulunmaktadır.
- Bu anlamda, yüzey şekillerinin olumlu ya da olumsuz yönlerinin bulunduğu ya da bir devlet için olumlu olan koşulların, rakip devletler için bir olumsuzluk oluşturabileceği göz ardı edilmemelidir.

İKLİM

- İklim, eski medeniyetlerden günümüze çok önemli bir çevresel koşul olmuştur. Medeniyetlerin devamlılığında da etkisi bulunan iklim, siyasi teşkilatların kurulmasında dikkate alınan çevre koşulları içinde de önde gelen, temel bir unsurdur.
- Dünya üzerindeki devlet yapıları ve nüfusları incelendiğinde bazı bölgelerin çok, bazı bölgelerin az nüfuslu oldukları, bazı devletlerin çok büyük yüzölçümlerine sahip iken bazılarının çok küçük ülkeler üzerinde buldukları görülmektedir. Bu durumun en önemli sebebi yine iklimdir.
- Soğuk kuşak üzerinde kalan bölgeler, çöller, yağmur ormanları dünyanın en büyük (geniş) devletlerinin yerleştiği fakat nüfusun çok seyrek olduğu yerlerdir...

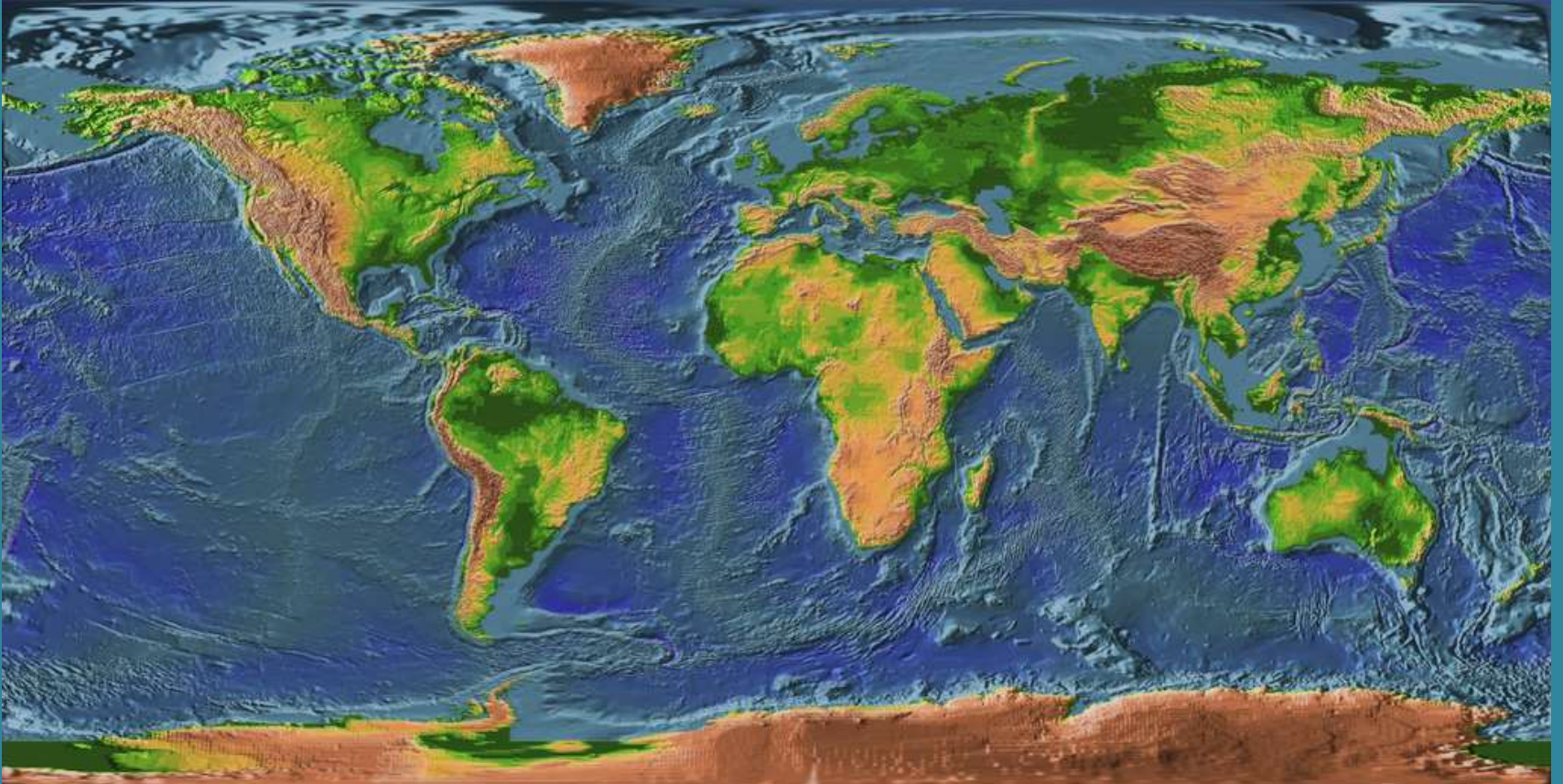
KONUM

- Herhangi bir yerin, diğer alanlara göre durumuna konum denmektedir. Belli başlı coğrafi konum tipleri şunlardır;
- **Coğrafi konum**; Herhangi bir noktanın dünya üzerinde bulunduğu alana coğrafi konum denir. Ülkelerin coğrafi konumu, fiziki, beşeri ve ekonomik özelliklerini çok yönlü etkiler. Özel ve matematik konum olarak ikiye ayrılır.
- **Özel konum**:Herhangi bir yerin kıtalara, denizlere, dağ sıralarına, boğazlara, komşu ülkelere, ulaşım yollarına, yer altı ve yerüstü kaynaklarına göre olan konumudur.

- **Matematik konum:** Bir yerin enlem ve boylamlara göre dünya üzerindeki yeridir.
- **Jeopolitik konum:** Bir bölge ya da bir ülkenin çevresindeki ülkeler, yönetim biçimleri ve askeri güçleri gibi kavramlara göre tanımlanan konumdur.
- Ülkelerin coğrafi konumları, uluslar arası ilişkiler ve ekonomik süreçler bakımından son derece önemlidir.

- Bir ülkenin denize kıyısının bulunup-bulunmaması,
- önemli bir boğaz ya da geçit üzerinde yer alıp-almaması, petrol-doğalgaz gibi yer altı zenginliklerine ve maden kaynaklarına sahip olup-olmaması
- ya da bu koşulların zaman içinde değişikliğe uğraması o bölgelerin önemini artıran ya da azaltan özelliklerdir.

ALAN

The Largest Countries in the World

in million square kilometers

Source: www.watchmojo.com according to
US Census Bureau, International Database

Photo: © bilderbox.com

© grafikdienst.com

- Devletlerin sahip olduğu arazinin şekli ve alanı konusunda ideal bir boyut olmamakla birlikte genel olarak, sahip olunan arazinin geniş olması siyasal ve ekonomik bir üstünlük olarak kabul edilmektedir.
- Devletlerin sahip olduğu alanın bütünlüğü ise daha çok savunma ve kitlesele birliktelik bakımından önemlidir.
- Savunma açısından sorun teşkil etmediğı sürece, geniş topraklara sahip olmak, özellikle madenler ve enerji kaynakları bakımından büyük avantajlar sağlamaktadır...

SİYASİ COĞRAFYADA SINIRLAR

- Siyasi coğrafya açısından sınır denildiğinde ilk akla gelen devlet sınırlarıdır. Sınır kavramı bugünkü haliyle ancak son 1-2 yüzyıl içinde ortaya çıkmaya başlamış ve hızlı bir gelişim sürecinden geçerek günümüze gelmiştir.
- Dünya nüfusuna oranla toprakların geniş sayılabileceği ve insanların çoğunlukla şehir tipi devletlerde yaşadığı çağlarda siyasal sınırlar, üzerinde bugünkü kadar durulmamıştır.

- Özellikle sömürgeciliğin bitiŒi ve yeni devletlerin ortaya ıkıŒı gibi olaylar, uluslar arası iliŒkilerde sınırlara büyük bir önem kazandırmıŒtır.
- Eskiden belli belirsiz iŒaretlerle oluŒan sınır çizgileri bugün artık yerlerini çok belirli ve oynatılması g kesin çizgilere bırakmıŒtır.
- Devletler bu çizgiler üzerinde ulusal savunma, güvenlik, kaçakçılık, geliŒigzel güçleri nleme ve sağlıkla ilgili nedenlerle çok sıkı önlemler almıŒlardır.

SINIR TIPLERİ

- Çeşitli yönetsel farklılıkları bulunan alanları birbirinden ayıran hatlara **sınır** adı verilmektedir. Siyasi coğrafya bakımından en önemli sınır, devlet sınırıdır.
- Devlet sınırı tiplerinden biri **doğal sınırlardır**. Sıradağlar, akarsular, denizler, göller, ormanlar ve bataklıklar dünyanın pek çok yerinde sınırları teşkil ederler.
- Bu durumda, sınırların doğrultuları, akarsuların ve dağların uzantılarına göre şekillenir.
- Göller ve bataklıklar üzerinden geçen sınırlar ise, daha çok düz hatlar halinde uzanırlar.

- Yeryüzünde devlet sınırlarının önemli bir kısmı doğal engellere göre belirlenmiştir.
- Dağ sıraları, akarsular ya da göller, bu amaçla en çok faydalanılan yerlerdir.
- Özellikle sıradağlar aşılması güç engeller olduğu için, iki taraftaki fiziki ve beşeri özellikler de, birbirinden farklıdır.
- Bu sebeple yüksek sıradağlar, adeta sınır çizgilerinin belirleyicisidir.

- Sınır tiplerinden biri de **yapay veya siyasi sınırlardır**. Devletler, savaşların sonuçlarına göre, başka devletlerin de etkisiyle ve müzakereler yoluyla aralarındaki sınırı tespit ederler.
- Bu tip sınırlarda ekonomik kazançlar ve savunma düşünceleri başrolü oynar.
- Sınırlar, devletlerin güçlerine uygun olarak şekillenir. Bu tip sınırlar, istikrarı en az olan sınırlar olup, devletler arası ilişkilerde daima hassas noktayı teşkil ederler.

- Yapay sınırlar kendi içerisinde **geometrik ve geometrik olmayan** sınırlar şeklinde ikiye ayrılır.

Her ikisi de masa başında çizilen sınırlardır.

- **Geometrik olmayan sınır**, arazi ve insanların durumuna göre düzgün olmayan sınırlar, diğeri ise **geometrik şekilli** sınırlar oluşturur.

- Bu sınırlar, ilgili devletler arasında harita üzerinde çizilmiş olup, çoğunlukla nüfusu az ve değersiz olan yerlerden geçer. Doğrultuları düzdür.
- Bir kısmı meridyen ve paraleller boyunca uzanırken, bazıları da paralel ve meridyenlere bağlı olmadan, belirli noktalar arasında düz hatlar şeklinde uzanmaktadırlar

ULUSLAR ARASI SINIRLARIN OLUŞMASI VE DEĐIŐMESİ

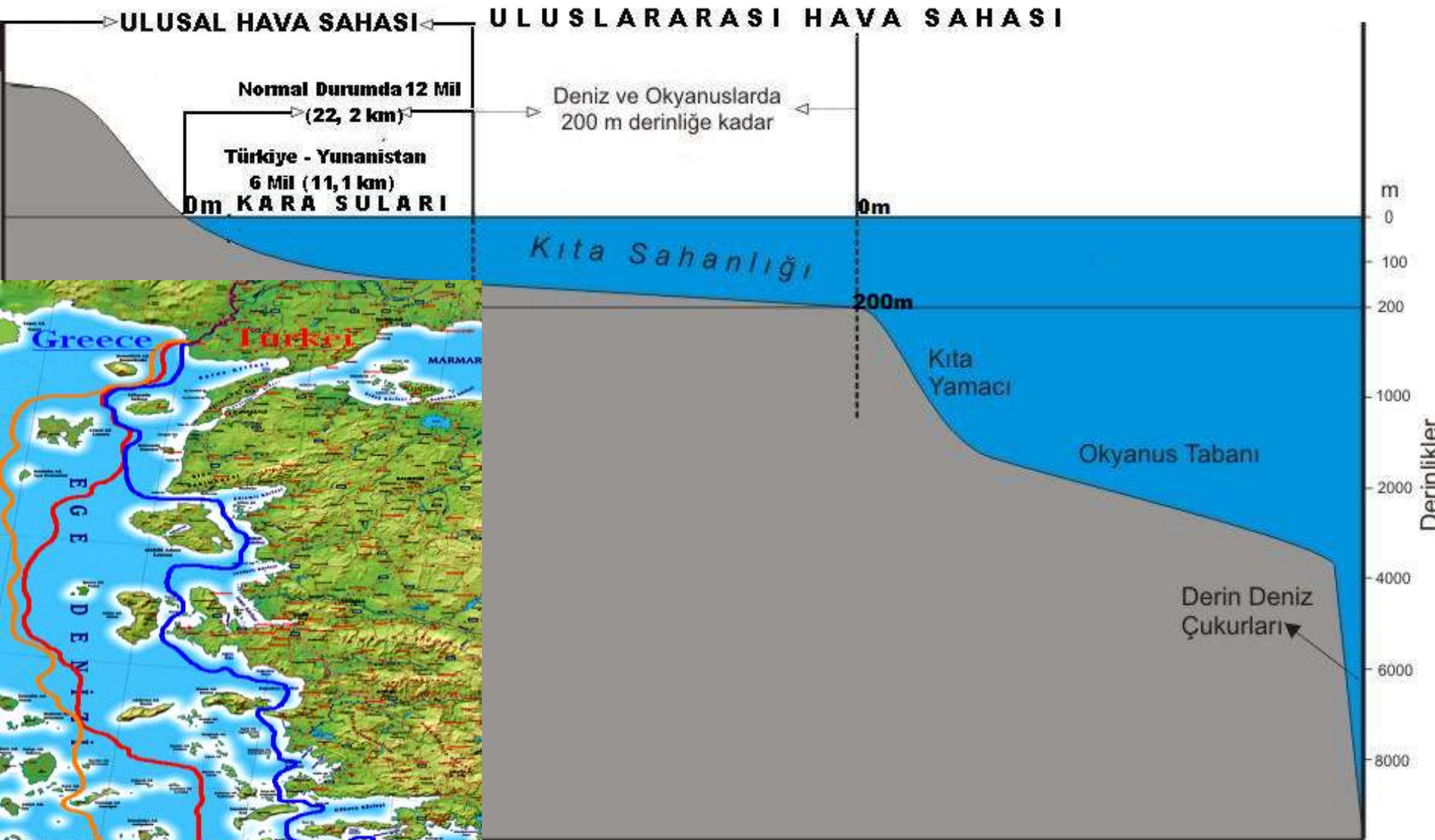
- Dünya devletleri ve sınırları savaşlar ve istilalar ile sık sık deđiŐmiŐ ve sonrasında yapılan antlaŐmalarla, kullanılan sınırlar belirlenmiştir.
- AntlaŐmalarla toprak kaybeden ũlkeler, daha sonra gũclendiklerinde yeni bir savaş baŐlatarak, sınırlarını eski durumuna ya da daha geniş bir hale getirme arayıŐında olmaktadır.
- Mondros-Lozan antlaŐmaları ile Tũrkiye sınırları, Azerbaycan-Ermenistan sınırı (Karabağ), Hindistan-Pakistan sınırı (Keşmir)... bunlara ũrnektir.

- Bazen de seyrek nüfuslu ve ekonomik değeri olmayan yerlerde belli belirsiz olan sınırlar, daha sonra örneğin bir yeraltı zenginliğinin belirlenmesiyle önem kazanabilmektedir.
- Ender görülen bir sınır belirleme biçimi de satın alınan topraklarla sınırların değiştirilmesidir (ABD; Meksika'dan güney topraklarını, Rusya'dan da Alaska'yı satın almıştır).

KITA SAHANLIĞI-DENİZ SINIRI

- **Kıta Sahanlığı:** jeolojik anlamda ülkeyi oluşturan kara parçasının deniz altındaki uzantısı olup, kıtanın bitip okyanusun başladığı kıtasal çizgiye kadar uzanan kesimdir.
- Kıyı çizgisinden itibaren genel olarak -200 m derine kadar inen bölüme kıta sahanlığı (şelf) denir. Şelf, kıtaların su altında kalmış bölümü olduğu için, kıyıdan itibaren belirli bir uzaklığı olan bir alan değildir. Bazı kıyılarda çok dar bazılarında ise kilometrelerce genişlikte olabilir.

- Uluslararası sözleşmelere göre, kıta sahanlığının dar olduğu yerlerde **12 mil** olan mesafe, özellikle açık denizlerin kıyılarında, kıyı çizgisinden **200 deniz mili** açığa kadar, doğal kıta sahanlığı daha da ileriye gidiyorsa 2500m izobatının 100 mil ilerisine ve toplamda **350 mili** geçmemek kaydıyla gittiği yere kadardır.
- *Kıta sahanlığında, cansız doğal kaynakları araştırma, işletme, kullanma ve faydalanma yetkisi kıyı devletine aittir.*

ETNOGRAFİK SINIRLAR

- Etnografik sınırlar, oldukça yeni bir dönemde ortaya çıkan ve insan topluluklarının özellikleri dikkate alınarak oluşturulan sınırlardır.
- Özellikle Fransız İhtilali'nden sonra başlayan akımlar ve İmparatorlukların dağılmasıyla yaygınlık kazanmıştır.
- Aynı dili konuşanlar ya da aynı dinden olanları bir tarafa toplarlar.

- Günümüzde ve geçmişte, farklı kültürlere ait insanların dünya üzerinde sürekli hareket halinde olmaları nedeniyle, siyasal sınırlar çoğunlukla Etnografik esaslara göre belirlenmemiştir. Etnik temelli bir ayrımı yansıtmayan Ortadoğu, Balkanlar, Kafkaslar ve Avrupa'da da yaygındır.
- Hiçbir devlet tamamen homojen olmayıp, her devletin sınırları içinde dil, din ve mezhep bakımından azınlık durumundaki topluluklar bulunmaktadır.

SINIRLAR VE BAŞKENTLER

- Sınırlar ve Başkentler, ülkelerin bağımsızlığını simgeleyen en önemli unsurlardır.
- Devlet sınırları, özellikle son yıllarda dünyada kurulan yeni devletler, savaş ve çatışmalarla sürekli olarak gündemdeki yerini koruyan bir konudur. Geniş anlamda sınır konusu, aslında mülkiyet ile ilgili olup, devletler açısından sahip olunanların seviyesini gösteren bir unsurdur.
- İlkçağ'dan beri kurulan devletler, sahip oldukları toprak ve halkı ancak sınırları vasıtasıyla diğer devletlerden ayırmışlar, dolayısıyla, sınır eldekilerin kaybedilmemesi için titizlikle korunması gereken bir kavram haline gelmiştir (Gümüőçü 2010).

- Başkentler, devletlerin bağımsızlığını simgeleyen en güçlü unsurlardandır. Başkentler idari bir merkez olmanın dışında, ilgili ülkenin nüfus, ekonomi ve kültür özelliklerini yansıtan, merkezi konumda ve tarihi bir geçmişi bulunan kentlerdir. Zorunlu sebeplerle değişen sınırlarda olduğu gibi, başkentler de ancak zorunlu veya stratejik sebeplerle değişmektedir.

- İstanbul-Ankara,
- Karaçi-İslamabad,
- Rio de Janerio-Brasilia
- Alma Ata-Astana...

bu sebeplere dayalı olarak değişen başkentlerdir.

SINIR ANLAŞMAZLIKLARI

- Sınır tanımlarından biri de “Hukuki sınırlar” ve “Tartışmalı sınırlar” şeklinde yapılan tanımlardır.
- **Hukuki sınırlar** uluslararası antlaşmalara uygun sınırlar olduğu için bir anlaşmazlık ya da ihlal olduğunda, uluslararası örgütler devreye girmektedir.

- **Tartışmalı (de facto)** sınırlarda ise ilgili ülkelerden en az biri sınırların mevcut durumunu kabul etmemektedir. Bu ülkeler arasındaki sorunlar da genellikle uluslararası sorunlara dönüşmekte ve Kuzey-Güney Kıbrıs arasındaki yeşil hatta olduğu gibi özel bölgeler oluşturulabilmektedir.
- Sınır anlaşmazlıklarının önemli sonuçlarından biri de yaşanan çatışma ve savaşlardır. 20. YY. sınır anlaşmazlıklarının savaşa dönüştüğü pek çok örneği barındırmaktadır. II. Dünya savaşı öncesi ve sonrasında da bu durum devam etmiştir.

- Çeşitli nedenlerle oluşan sınır anlaşmazlıkları sonucunda ortaya çıkan çatışma ve savaşlar arasında;
- Hindistan-Pakistan arasında;Keşmir sorunu 1947-1949-1965-1999,
- Çin-SSCB arasında; 1969
- Çin-Vietnam arasında; 1979,
- Peru-Ekvador arasında; 1941-1981-1995,
- Eritre-Etiyopya arasında; 1990'lı yıllarda...sayılabilecek başlıca örneklerdir.

- Günümüzde de pek çok ülke komşuları ile çeşitli nedenlere bağlı olarak sınır anlaşmazlıkları yaşamaktadır,
- ABD ile Kanada ve Meksika arasında,
- Çin ile Endonezya, Malezya, Filipinler, Tayvan ve Vietnam arasında,
- Japonya ile Çin ve Tayvan arasında bu tür anlaşmazlıklar sürmektedir...

SINIR POLİTİKALARI

- Devletlerin sınırlarıyla ilgili politikaları, geleceğe dair beklenti ve düzenlemelerini de içermektedir. Devletler bu politikaları ile vatandaşlarının yaşam ve mülkiyet haklarını korumak için, sınırlarını çok iyi muhafaza etmek zorundadır.
- Devletlerin siyasi sınırları, komşuları ve diğer coğrafi unsular, sınırların korunma ve izlenmesinde yöntem farklılıkları olsa da genel olarak, bu eğilim sürdürülmekte hatta bazı bölgelerde daha da sıkılaştırılmaktadır.
- Bağımsız devletler sınırları içinde serbest dolaşım hakkını güçlendirirken, AB gibi oluşumlarla birlik içinde de serbest dolaşımı (insan-mal) güçlendirmekte, birlik dışında kalanlar ise bu gelişmelerden yararlanamamaktadır.

SINIRDAŞ ÜLKELERİN SAYISI

- Devletler, sınır komşularıyla çeşitli nedenlere bağlı olarak sorunlar yaşayabilmektedir. Bu nedenle, sınır komşusu fazla olan ülkelerin daha fazla sorun yaşamaması da kaçınılmazdır.
- Çin 15, Rusya Federasyonu 14, Brezilya 9 ülke ile sınır komşusudur.
- Bu ülkelerin etnik yapıları ve coğrafi koşulları, yer altı zenginlikleri vb... dikkate alındığında aralarında çeşitli sorunlar yaşamaları kaçınılmaz görünmektedir.
- Türkiye'de günümüzde 8 devletle kara sınırı bulunması nedeniyle benzer sorunları geçmişte yaşamış ve zaman zaman bu tür sorunları yaşayabilecek bir bölgede yer almaktadır.

HAKİMİYET ALANI BAKIMINDAN SORUNLU BÖLGELER

- Bazı bölgeler yabancı bir devletin kısmen ya da tamamen kontrolü altında olabilmektedir. (Küba-Guantanamo üssü ABD) Bazı devletlerin de uluslararası antlaşmalar ile belirlenmiş özel bölgeleri bulunabilmektedir.
- Bir ülkenin başka bir ülke tarafından çevrelenen topraklarına “**exclave**”, başka bir ülkenin topraklarını çevreleyen ülkeye ise “**inclave**” dır. Buna göre, Guantanomo; ABD için; exclave, Küba için; inclave’dır.
- Azerbaycan- Ermenistan arasındaki Karabağ ve farklı ülkelerce çevrelenen Nahçıvan’da aynı durumdadır.
- Aynı şekilde Suriye toprakları içinde bulunan **Caber Kalesi** de, Türkiye’nin bir exclave’dır...

KAPALI ÜLKELER

- Denize kıyısı bulunmayan ülkelere Kapalı ülke adı verilmektedir. Ülkelerin denize kıyısı bulunması ekonomik ve stratejik anlamda çok büyük avantajlar sağlayan bir özelliktir.
- Günümüzde dünyadaki ülkelerin yaklaşık %20'sinin (42 ülke) denize kıyısı bulunmamaktadır. Kapalı ülkeler ticari faaliyetleri için komşu ülkelerin kara ve hava sahasının kullanmak zorundadırlar

- Bu zorunluluk ülkelerin komşularıyla olan ilişkileri açısından da bir bağımlılık oluşturmaktadır. Bu durumda ekonomik kalkınma ve siyasi istikrar komşu devletlerle olan ilişkilere bağlıdır.
- Denize ulaşmak için birden fazla ülkeden geçmesi gereken ülkelere de çift kapalı ülkeler adı verilir. **Lesotho**; kapalı, **Özbekistan** çift kapalı ülke durumundadır.

ADA ÜLKELERİ

- Ada ve ada toplulukları üzerinde tek başına ya da komşularıyla birlikte bulunan ülkelere ada ülkeleri denir.
- Avustralya, İzlanda Japonya, Sri Lanka kara sınırı olmayan ada ülkeleri iken, Birleşik Krallık, İrlanda ile Haiti, Dominik Cumhuriyeti ile Papua Yeni Gine'de, Endonezya ile aynı sınırı paylaşan ada ülkeleridir.

TEK DEVLETLE SINIRI OLAN ÜLKELER

- Genellikle ada ve yarım adalarda görülen bir durum olarak, ülkelerin tek bir devletle sınırı bulunması başta savunma olmak üzere genelde olumlu bir özelliktir. Kanada bu konudaki en iyi örnektir.
- Danimarka-Almanya
- Gambia-Senegal
- G. Afrika Cum.-Lesotho
- Fransa-Monako
- İspanya-Portekiz
- S. Arabistan-Katar
- İtalya-San Marino, İtalya-Vatikan
- G. Kore-K. Kore...diğer örneklerdir.

DEVLETİN İÇ BİRLİĞİ

- Devletler, ulusal istikrar ve birliği sağlayan ya da bozan güçler bakımından da değerlendirilmektedir.
- Siyasi açıdan devletin birlik ve bütünlüğünü sağlayan unsurlar; **merkezcil** (centripedal), ulusal istikrarı bozan o devleti zayıflatan unsurlar ise, **merkezkaç** (centrifugal) faktörlerdir.
- Bir ülkedeki merkezkaç güçler, merkezcil güçlerden daha etkin ise ilgili devletin varlığı tehlikeye düşmektedir.
- Milliyetçilik ve birleştirici-bütünleştirici kurumlar en önemli merkezcil unsurlardır.

MİLLİYETÇİLİK

- **Milliyetçilik**, dil, tarih veya kültür bağlarından oluşan sosyal birikimlerin adı olan, **millet** veya **ulus** olarak tanımlanan bir topluluğun, yaşama ve ilerleme ülküsünün toplumsal gelişmeyi sağladığına inanan görüştür.
- Devletler, siyasal sistemlerini güçlendirmek için birlik ve beraberliği geliştirici çalışmalarını planlı olarak yürütürler. Çünkü birlik duygusuna sahip topluluklar, ortak kuralları koymaya, bunları kabul etmeye ve karar süreçlerine katılmaya eğilimlidir.
- Herkesin aynı görüşte olması beklenmese de, mevcut ideolojinin büyük bir çoğunluk tarafından kabul edilmesi önemli bir işleyiş-yürütme kolaylığı sağlamaktadır.

- Dünyada gerçek anlamda ulus devlet görülmesi pek olası değildir. Genellikle çok kültürlü bir dağılışı söz konusudur. Milliyetçilik bu durumdaki toplulukların birlikteliğine katkı sağlamaktadır.
- Uzlaşmalı milliyetçilik olarak adlandırılan bu durum, tüm yurttaşları kapsayan siyasal bütünlükler yaratmak amacıyla bir araya gelmeyi sağlamıştır.

- Devletler çeşitli yollarla milliyetçiliği teşvik ederler; **Milli marşlar, bayrak ve bayramlar...**bunun en iyi örnekleridir.
- İngiltere’de **Magna Carta**, ABD’ de **Bağımsızlık Bildirgesi** milliyetçiliği pekiştiren sembol değerlerdendir.
- Birleşik Krallık için, birliğin sembolü olan “Kral” da bu etkiyi güçlendiren bir unsurdur.

BİRLEŞTİRİCİ-BÜTÜNLEŞTİRİCİ UNSURLAR

- Bu tür kurumların başında okullar gelir. Özellikle ilköğretimle birlikte ortak dil ve tarih-kültür öğrenilmekte, bu da gençlerin ülkelerini diğerlerinden ayırt etmelerini sağlamada rehberlik etmektedir.
- Milliyetçiliği geliŐtiren diğer kurumlar arasında, Silahlı kuvvetler, Diyanet, kilise birlikleri sayılmaktadır.

- Ordu'nun dış düşmanlardan koruyucu unsur olarak görülmesi, bazı ülkelerde dinin, temel birleştirici unsur olarak görülmesi... bu durumu güçlendirmektedir.
- Tüm bu kurumlar belirtilen konularda yardımcı unsurlar olarak değerlendirilmekte fakat, tek başına devletin birlik ve bütünlüğünü sağlamaya yeterli olmadıkları belirtilmektedir.

MİLLİYETÇİLİK VE MERKEZKAÇ GÜÇLER

- Devlet bütünlüğünün sağlanması ve sürdürülmesi her zaman çok kolay olmamaktadır. Devletlerin istikrarını bozabilecek gelişmelerle her zaman karşılaşılabilir. Bu durumlarda yaşanan uyumsuzluk devlete karşı başkaldırıya kadar uzanabilir.
- Bütünleşmede önemli bir unsuru olan milliyetçilik, ilgili ülkelerde bir azınlık grubu bir toprak parçasıyla özdeşleşiyorsa bir (yerel) milliyetçi başkaldırıya da sebep olabilmektedir. Bu tür milliyetçilik bir çok ülkede önemli sorunlar yol açabilmektedir.

- Kanada, Birleşik Krallık, Fransa, İspanya, Belçika, İtalya bu tür sorunlarla karşı karşıya kalan güçlü ülkelerdendir. Bunların bir kısmı tam bir kısmı da bölgesel bağımsızlık talebinde bulunmaktadır.
- SSCB'nin dağılma sürecini tetikleyen önemli unsurların başında gelen milliyetçilik, 1990'ların başında 15 eski devletin bağımsızlığını kazanmasıyla sonuçlanmış fakat sorun tam olarak çözülememiştir.

- Rusya Federasyonu'nun çok sayıda farklı dil, kültür ve milliyet bölgelerini içeriyor olması çatışmaların sürmesine ve olası bir istikrarsızlığa işaret etmektedir.
- Yugoslavya örneği de, benzer bir durumu yansıtırken, karşılıklı anlaşmalarla kabul edilen sınırlar ve istikrarın bile çok kısa bir sürede bozulabileceğini ortaya koymaktadır.
- Bölgesel özerklik taleplerinde toprak ve milliyet iki temel koşul olarak dikkat çeker. Bu durumda ya anayurt olarak kabul edilen toprak parçasının hakimiyeti istenmekte ya da, dil-din gibi kültürel öğeler ön plana çıkarılmaktadır.

- Sınırların kenar kesimlerinde yer alma (periferik lokasyon) ve toplumsal-ekonomik eşitsizlikler de ayrılıkçı hareketlerin sebepleri arasındadır. Sorunlu bölgelerin merkezden uzak, kırsal bölgelerde yer aldığı sıkça görülen bir durumdur.
- Bu durumda egemen olan topluluk yerel özellikleri bastıran ve ülke refahında daha fazla yararlanan sömürücü grup olarak görülür.
- Yoksul bölgelerde yaşayanlar, daha az gelire sahip oldukları ve işsizlik daha fazla olduğu için, temel kaynakların kendileri dışındaki kesimlerin kontrolünde olduğunu öne sürmekte, bu kaynakları kendilerinin işletmeleri durumunda ekonomik bakımdan daha güçlü olacaklarına inanmaktadırlar...

NÜFUS

- Nüfus, bütün toplumlarca her dönem önemli bir unsur olarak görülmüştür.
- Nüfus çokluğunun bir güç kaynağı olarak görülmesi ise siyasi coğrafya bakımından tartışmalı bir konudur.
- Nüfus, özellikle nitelikleri dikkate alındığında dış ilişkilerdeki gücü bakımından önem taşımaktadır.
- Ayrıca savunma ve hücum kabiliyetlerini etkilemesi ile jeopolitik açıdan önem taşır.

- Uluslararası ilişkilerde, diğer koşullar eşit olduğunda, fazla nüfus, bir üstünlük olarak görülmektedir.
- Ancak nüfus, tek başına bir güç kaynağı değildir. Yaşlı bir nüfus, ya da genç fakat niteliksiz bir nüfus, olumsuz bir unsur olarak kabul edilmektedir.
- Aynı şekilde etnik ve kültürel farklılık ya da bütünlük, nüfusun etkisini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

- Nüfusun bir devlete siyasi güç verebilmesi için homojen özellikli 40-50 milyon kişiden oluşması ve totaliter bir yönetim altında bulunmaması gereklidir.
- Ülkelerin iç ve dış nüfus politikaları zamanla değişebilmektedir.
- Eskiden yabancı ülkelerdeki soydaşların doğrudan ya da mübadele ile anavatana gelmeleri Türkiye'nin bir politikası olarak benimsenmişken, daha sonra ilgili nüfusun buldukları yerlerde tutulması uygun bulunmuştur.
- Sosyal ve siyasal koşullara bağlı olarak iç ve dış nüfus politikaları zamanla önemli değişiklikler göstermektedir.

YÖNETİM BİÇİMİ

- Dünyanın farklı bölgelerinde değişik yönetim biçimleri bulunmaktadır.
- Farklı biçimlerde yönetilen devletlerin halklarının, yönetimlerinden memnuniyetleri de farklıdır.
- Halkın yönetimden memnuniyeti, ilgili devletin bölgesel ve uluslararası sorunlarda gücünü yansıtması bakımından önemlidir.

- Ancak, siyasi yönetimlerin belirli bir grup ya da azınlığı kayırması, onlardan güç alıyor olması iç barışı tehdit eder.
- Irak, Suriye ve S.Arabistan yönetimleri ile güç aldıkları kesimler arasındaki bu ilişki geçmişte ve günümüzde sorun olmaya devam etmektedir.
- Yöneticilerin, ülke koşullarını bilen, iyi eğitilmiş, halkının geleceğini planlayabilen liderler olması başarıya, aksi durumlar ise büyük sorunlara ve kaosa yol açabilmektedir.

EKONOMİ

- Ekonomik kalkınmışlık, uluslar arası ilişkilerde önemli bir üstünlük sağlamaktadır.
- Kişi başına düşen milli gelirin yüksekliği, önemli bir ekonomik gösterge olmakla birlikte, tek başına yeterli değildir.
- Güçlü devlet, barış veya savaş koşullarında kendi toplumunun gereksinimlerini karşılayabilmelidir. Bu durum eğitim, sağlık, bilim teknoloji alanlarında belirli bir seviyeye ulaşılarak sağlanabilir.

- Sağlıklı bir ekonomiye sahip ÷lkelerde yatırımlar ve üretim alanları çeşitli, sermaye hareketlidir.
- Ekonominin kapalı bir özellikte olması durumunda, uluslararası ilişkilerde başarıya ulaşmak güçtür.
- Dış ticaret önemli avantaj olmakla birlikte her koşulda bir güç kaynağı değildir.
- İhracata dönük üretimi yüksek olan ÷lkeler, bir ekonomik kriz durumunda büyük bedeller ödemek zorunda kalabilmektedirler.

- Bu nedenle çoğunlukla dengeli ve kendi kendine yetecek ekonomi politikaları uygulanmalıdır.
- Devletlerin güçlü ve sağlıklı bir ekonomiye sahip olmalarının önemli bir göstergesi de, güçlü bankacılık ve sigorta sistemleridir.
- Ulusal ve uluslararası ticarete mal üretim ve pazarlaması yanında bu ürünlerin mali açıdan hiçbir risk bırakmadan ticaretinin yapılması son derece önemlidir...

ULAŞIM VE İLETİŞİM

- Ulaşım ve iletiŐım günümüz dünyasının en önemli gereksinimlerindedir. Her alandaki kalkınma ve ilerleme ancak sağlıklı bir ulaşım ve iletiŐimle sağlanabilir.
- lke bütünlüğü ve kitlelerin refahı için, güçlü ve çeşitli alanları kapsayan ulaşım ve iletiŐım ağlarına gereksinim vardır.
- rettiklerini i ve dış pazarlara ulaŐtıramayan, kendi içinde ya da diğer devletlerle hızlı ve sağlıklı iletişim kuramayan ülkelerin güçlü devlet olmaları çok zordur...

ORDU

- Güçlü devlet olmanın göstergelerinden biri de, güçlü bir ordudur. Orduların gücü asker sayısından ziyade, ülkelerin yönetim biçimine, insan kaynaklarının niteliğine ve olanaklarına bağlıdır.
- Sayıca kalabalık ancak, bu özelliklere yeterince sahip olmayan pek çok ordu, bir güç olmaktan ziyade, bir yük durumundadır...
- Orduların birbirleriyle kıyaslanması ancak benzer koşullara sahip olmaları durumunda yapılmalıdır. Ancak, orduların gücü sadece sayı ve teçhizatlarına bağlı olmayıp, eğitim durumları, komuta kabiliyetleri, motivasyonu, sadakati, lojistik destek sistemleri gibi pek çok unsura bağlıdır...

DIŞ İLİŞKİLER

- Dünyada hiçbir ülkenin, çağımızın koşullarında tek başına hareket ederek geliŐmesi ve g cl  bir devlet olması söz konusu değildir.
- Kapalı  lkeler bu özellikleri nedeniyle pek çok konuda önemli sıkıntılar çekmektedir.
- Her hangi bir kriz, afet ya da savaş durumunda bu tip toplumlar temel yaŐamsal gereksinimlerini bile karŐılayamaz duruma düŐebilmektedirler (K.Kore, Sudan Myanmar).

- Siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler bakımından sağlıklı bağlar kuran ülkeler ise her bakımdan gelişmeye ve güçlenmeye daha yakındır.
- BM başta olmak üzere uluslar arası örgütlere üye olan ülkelerin gücü ve savunma güvenliği artmaktadır.
- Ancak, uluslararası güçler ve bunların öz kaynaklarıyla bağıntısı incelendiğinde, farklı durumlarda söz konusu olabilmektedir.

- İsrail ve Japonya bu durumu yansıtan en iyi örneklerdendir.
- Küba'nın yıllardır tek başına ABD'ye direnmesi yine bilinen ölçütlere uymamaktadır.
- Çin ile Vietnam arasındaki ilişki de, bu çerçevede kolay açıklanabilecek bir durum değildir.
- *Buna göre; güç kaynağı olarak kabul edilen unsurları tek başına değerlendirmek yerine, aralarında karmaşık bir ilişkiler ağı bulunduğunu ve bu unsurların tek başına bir değerinin olmadığını bilmeli, milletlerin kararlılığı ile ideallerinin önemi göz ardı edilmemelidir.*